

Strid om tolking av 100386 norsk Baltikum-avtale

Oslo (NTB-Bjarne Røsjø): Utenriksdepartementet står fast på at Norge ikke har anerkjent innlemmelsen av de baltiske republikkene i Sovjetunionen. — Da den omdiskuterte traktaten ble undertegnet i 1959, var sovjeterne innforstått med at den ikke var ment som en anerkjennelse, sier UDs pressetalsmann Bjørn Blokhus til NTB.

Utenriksdepartementet avsluttet onsdag ettermiddag sin gjennomgåelse av overenskomsten fra 1959 mellom Norge og Sovjetunionen, på bakgrunn av Arbeiderbladets oppslag om at Gerhardsen-regjeringen skulle ha godkjent den sovjetiske annekasjonen av Baltikum. Departementet kommer til et helt annet resultat.

— Fra norsk side var man under forhandlingene klar over faren for at avtalen kunne oppfattes som en anerkjennelse av de baltiske landenes innlemmelse i Sovjetunionen. Man gjorde derfor den sovjetiske siden uttrykkelig oppmerksom på at ingen av de formuleringer som ble benyttet direkte eller indirekte måtte tas som uttrykk for en anerkjennelse, opplyser pressetalsmann Bjørn Blokhus.

Partene var enige

— Fra sovjetisk side ble det likeledes uttalt at avtalen ikke kunne tolkes som en uttrykkelig norsk anerkjennelse. At begge parter var enige om dette, må tillegges avgjørende vekt. Det man tok sikte på, var å foreta et praktisk oppgjør med Sovjetunionen, og da var man nødt til å forholde seg til de som rent faktisk hadde makten. Sovjeterne har heller aldri kommet tilbake og viftet med avtalen og sagt at Norge har anerkjent innlemmelsen av Baltikum, legger Blokhus til.

Professor Carl August Fleischer, UDs rådgiver i folkerett, understreker at det folkerettslig sett er viktig å vurdere traktatens hensikt og ikke bare ordlyden.

— Folkerettslig sett kan man ha et betydelig samkvem også uten anerkjennelse, for eksempel ved stedlige representanter eller konsulære forbindelser. Denne traktaten oppfatter jeg som en handling som ikke innebærer noen anerkjennelse, sier Fleischer til NTB.

Bjørn Tore Godal, leder for Stortingets utenrikskomite, slutter seg til Fleischers og UDs vurderinger. — UD gransket avtalen i 1959 og kom til at den ikke innebar noen anerkjennelse. I denne sammenhengen er UDs holdning også Norges holdning, og da er det ikke så interessant hva Arbeiderbladet og andre måtte mene, sier Godal.

— Torpedering

Jus-professor Torkel Opsahl ved Universitetet i Oslo hevder i Arbeiderbladet fredag at traktaten innebærer en rettslig anerkjennelse av Sovjetunionens overherredømme i de tre baltiske stater. Traktaten torpederer ifølge Arbeiderbladet norsk Baltikum-politikk, som hviler på at Norge aldri har godkjent den sovjetiske annekasjonen. En liknende svensk

AVTALE: Inneberer avtalen Einar Gerhardsen og Nikita Krusjov underskrev i 1959 en norsk anerkjennelse av Sovjets annekasjon av Baltikum? (Foto: NTB)

avtale med Sovjetunionen blir av det svenske utenriksdepartementet regnet som en anerkjennelse av den sovjetiske annekasjonen.

Opsahl uttaler i Arbeiderbladet at avtalen skaper en rettsvirkning og dermed innebærer en anerkjennelse av sovjetisk overherredømme i Baltikum. — Norge har på flere måter gjennom sitt forhold til Sovjetunionen stilltiende anerkjent annekteringen av de

baltiske stater. Denne avtalen bare bekrefter det. Det går sikkert an å drive flisespikere og si at traktaten ikke innebærer en anerkjennelse. Men den norske regjering har forholdt seg til Sovjetunionen som representant for disse republikkene, sier Opsahl til Arbeiderbladet.

Den konkrete bakgrunnen for traktaten er noe uklart, men sovjeterne utbetalte 500.000 kroner

som delvis var ment som erstatning for norske skip som ble liggende i Baltikum etter at norske borgere hadde brukt dem til å flykte med. Dele av beløpet er også erstatning for norske interesser i Baltikum som ble nasjonalisert etter den sovjetiske annekasjonen i 1940.

I avtaleteksten brukes offisielle sovjetiske navn på de baltiske republikkene og navnene på de uav-

hengige statene om hverandre. Ett sted skrives det om «vedtakene om nasjonalisering i den Latviske, Litauiske og Estniske Sovjetiske Sosialistiske Republik», mens det et annet sted handler om «fysiske og juridiske personer i Latvia, Litauen og Estland».